

Postavení politických stran maďarské národnostní menšiny ve slovenském stranickém systému

Ondřej Kopa¹

Abstract: *The Position of Magyar Minority Political Parties in the Slovak Party System.*

This article concerns the position of Magyar minority political parties in the Slovak party system. An analysis of the Magyar minority position in the Slovak society in terms of Slovak-Magyar relations development is included. The Magyars are the largest ethnic minority in several Central European countries. Almost 2.5 million Magyars live in the countries adjacent to Hungary. Their highest population share, at nearly 10 %, is in Slovakia. Unlike in adjacent countries, the Magyar minority in Slovakia has far more options for political self-fulfilment. Thanks to the Magyar share in the Slovak population, the Magyar parties regularly take one-tenth of the seats in the Slovak parliament.

To characterize the role of the Magyar parties in the current Slovak party system, it is necessary to understand their behaviour in interwar Czechoslovakia. The Hungarian party sub-system is fundamentally influenced by election legislation. This forces minority parties to cooperate in coalition and integrate. Coalition or even consolidation of like-oriented minority and majority parties is out of the question in Slovakia. An electoral coalition between the Slovak and Magyar parties took place just once, in 1990. Since 1998, all relevant Magyar political parties have been integrated into the Party of the Hungarian Coalition (SMK). The electoral gains of the party have been increasing to date. Owing to its firm electoral base, the party has profited, one of the few to do so, from decreasing participation in elections. Although three former parties representing three different political streams have been integrated into the SMK, it has always acted as a single unit. The party has a solid position in the Slovak party system and it seems apparent that it will remain the sole political representative of Slovak Magyars in the future.

Keywords: *Ethnic minorities, Magyar minority, Party of the Hungarian Coalition, Slovak party system, Slovakia*

Úvod

Po poválečném odsunu Němců ze střední Evropy se Maďaři stali nejpočetnější národnostní menšinou hned v několika středoevropských a východoevropských zemích. Porovnáme-li počet Maďarů žijících v samotném Maďarsku, tj. zhruba 9,5 milionu, a v zahraničí, zjistíme, že téměř polovina Maďarů žije za hranicemi Maďarska.² Téměř 2,5 milionu z celkového počtu 4,5 milionu zahraničních Maďarů přitom zůstává v zemích sousedících s Maďarskem. To má zákonitý vliv nejen na maďarskou zahraniční politiku, ale také na politiku sousedních zemí ve vztahu k Maďarsku a maďarské národnostní menšině.

¹ Kontakt: Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni, Sedláčkova 15, 301 00 Plzeň; e-mail: kopa@kap.zcu.cz.

² V zahraničí žije 4 450 535 Maďarů (*Infobanka ČTK*).

Nejvypjatější vztahy mělo Maďarsko v minulosti se dvěma sousedícími zeměmi – Rumunskem a Slovenskem. V obou zemích žije početná maďarská národnostní menšina. V obou zemích žijí Maďaři na územích, která byla v minulosti součástí Uherského království. Vůbec nejvíce Maďarů žije v Rumunsku v oblasti Sedmihradska – téměř 1,5 milionu.³ Nejvyšší podíl na celkové populaci však Maďaři dosahují na Slovensku. Podíl maďarské národnosti na celkovém počtu obyvatel Slovenska je necelých 10 %.⁴ V některých krajích, jako je například Nitranský kraj, dosahuje podíl Maďarů dokonce až 27,6 % (ŠÚ SR: *Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti – 2001, 1991*). Velké maďarské národnostní menšiny žijí také v srbské Vojvodině – téměř 300 000 obyvatel – a také na území Podkarpatské Rusi, dnešní Zakarpatské oblasti Ukrajiny, kde žije přes 150 000 Maďarů.

Maďaři se stali nejpočetnější národnostní menšinou v zemích sousedících s Maďarskem v důsledku vývoje po dvou světových válkách. Po první světové válce ztratilo Maďarsko, respektive Uhersko, téměř dvě třetiny svého území. Tehdejší Rakousko-Uhersko bylo poraženou mocností a na jeho troskách vzniklo několik nástupnických států včetně Československa a Rumunska. S faktem, že Maďarsko muselo podstatnou část svých území podstoupit svým sousedům, se Maďaři dlouho nevyrovnali a částečně tento fakt ovlivňuje vztahy k sousedním zemím až do dneška.

Meziválečná maďarská zahraniční politika byla vedena snahou revidovat své hranice, zejména s Rumunskem a Československem. Snaha o neplatnost Trianonské smlouvy⁵ přivedla Maďarsko v roce 1938 na stranu Německa. Po Mnichovské dohodě se Maďarsku podařilo ve Vídeňské arbitráži získat území jižního Slovenska a část Podkarpatské Rusi, kterou později celou obsadila. Na Rumunsku získalo Maďarsko část Sedmihradska.

Poválečné československé Benešovy dekrety počítaly s odsunem Maďarů z jižního Slovenska, stejně jako byli z českého pohraničí odsunuti sudetští Němci. Československá vláda sice plánovala vysídlení asi 400 000 Maďarů (Irmanová 2002: 26), vítězné velmoci ale odsun Maďarů nepovolily. Uskutečněna byla jen částečná výměna obyvatelstva. Podle mezivládních dohod bylo do Maďarska vysídleno asi 90 000 Maďarů, přibližně 70 000 etnických Slováků se zase z Maďarska přesunulo do Československa. Část maďarské menšiny však byla násilně vystěhovávána do českého pohraničí.

Benešovy dekrety a odsun Maďarů tak zůstávají jedním z neuralgických bodů vzájemných maďarsko-slovenských vztahů. S požadavkem na neplatnost Benešových dekretů vystoupil

³ Podíl Maďarů na obyvatelstvu Rumunska je 6,6 %.

⁴ Podle výsledků sčítání lidu v roce 2001 žije na Slovensku 520 528 Maďarů.

⁵ Mírová smlouva s Maďarskem podepsaná 4. 6. 1920 v Trianonu.

poprvé maďarský premiér Viktor Orbán 20. února 2002, kdy prohlásil, že dekrety odporují unijnímu právu, a proto musí být při vstupu Česka a Slovenska do Unie zrušeny (Kuchyňová 2002). Slovenská Strana maďarské koalice pro změnu požaduje po slovenské vládě pro oběti Benešových dekretů finanční odškodnění (Aktuálně 2007).

Menšinové maďarské politické strany jsou významnou silou v zemích se silným zastoupením této národnostní menšiny. V Rumunsku i na Slovensku jsou nebo byly menšinové strany členy vládních koalic. Jak rumunský Demokratický svaz Maďarů v Rumunsku, tak i slovenská Strana maďarské koalice (SMK) jsou prakticky jediným mluvčím maďarské národnostní menšiny. Radikální menšinové strany jsou na okraji. Zatímco v Rumunsku je radikální Nezávislá maďarská strana mimoparlamentní silou,⁶ slovenská SMK sice integrovala i některé radikální politické proudy, na celkové politice strany se však neprojeví.

Cílem této práce je analýza působení Strany maďarské koalice a otázka její možné radikalizace a štěpení na menší strany. Součástí práce je i popis fungování maďarských stran v Československu v meziválečném období. V působení maďarských menšinových stran v letech 1918–1938 a po roce 1989 totiž existuje řada styčných bodů a jejich objasnění je důležité pro pochopení současné situace Strany maďarské koalice. Hlasy naznačující možnou radikalizaci SMK zesílily v roce 2007, kdy Bélu Bugára ve vedení strany nahradil vůči radikálnímu křídlu smířlivější Pál Csáky. Strana maďarské koalice vykazuje stabilní volební výsledky. V posledních volbách v roce 2006 získala 11,68 % hlasů a 20 poslaneckých křesel (ŠÚ SR: *Volby NR SR 2006: Výsledky volieb*). Výměna na předsednickém postu a mediální diskuse o radikalizaci programu SMK však vyvolaly pád stranických preferencí, které se v říjnu 2007 pohybovaly okolo 7 % (SME 2007c). Doposud jednotné Straně maďarské koalice dokonce hrozí štěpení, když část členů otevřeně nevyklučuje založení nové politické strany slovenských Maďarů (Kern 2007).

Postavení maďarské menšiny na Slovensku

Maďarská menšina na Slovensku je největší tamní národnostní menšinou. Svou velikostí se významně liší od jiných národnostních menšin ve středoevropských zemích. Vždyť podle sčítání lidu z roku 2001 tvoří národnostní menšiny na Slovensku 14,2 % a z toho jen Maďarů je 9,7 % (ŠÚ SR: *Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti – 2001, 1991*). Pro srovnání v České republice tvoří národnostní menšiny zhruba 5 % populace. Největší polská národnostní menšina má však jen 51 968 obyvatel, což je 0,5% podíl na obyvatelstvu. (ČSÚ: *Obyvatelstvo podle národnosti a podle mateřského jazyka a pohlaví*) Existence silné maďarské menšiny vyvolává ve slovenské společnosti

⁶ Demokratický svaz Maďarů v Rumunsku získal ve volbách v roce 2004 6,2 % hlasů a 22 mandátů (*Infobanka ČTK*).

rostoucí nacionalismus. Jeho nejviditelnější představitelkou je Slovenská národní strana (SNS), která svůj politický program z velké části postavila na odmítání maďarských požadavků. Po rozpadu Československa maďarská menšina často působí jako jediný hromosvod slovenského nacionalismu (Dufek: 2002).

Menšina žije prakticky rovnoměrně na celém území jižního Slovenska sousedícího s Maďarskem. Zatímco západní část v Bratislavském, Trnavském a Nitranském kraji nijak nezaostává za dalšími částmi Slovenska, podstatě chudobnější je východní část země v Košickém a v Banskobystrickém kraji. Jihoslovenské okresy v průměru vykazují větší míru nezaměstnanosti a nižší průměrné mzdy než jiné oblasti Slovenska. V roce 2006 vykazoval největší míru nezaměstnanosti Banskobystrický kraj, a to 21,1 %, což je téměř pětinový podíl na celkové slovenské nezaměstnanosti (ŠÚ SR: *Nezaměstnanost' 1998–2007*). Vysoká nezaměstnanost je i v Košickém a Nitranském kraji. V oblasti vzdělávání maďarská menšina vykazovala v minulých letech menší podíl vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných lidí, než je slovenský průměr (Huncík 1999: 215-216). Část maďarské menšiny na nepříznivý ekonomický vývoj reagovala i ekonomickou emigrací.

Postavení maďarské menšiny na Slovensku prošlo v posledních letech komplikovaným vývojem. Zejména vlády Vladimíra Mečiara v polovině 90. let vystupovaly vůči maďarské menšině necitlivě, což se projevilo především v jazykové oblasti, kde existovala viditelná snaha potlačit používání maďarštiny na jižním Slovensku. Problém slovensko-maďarský spočívá do jisté míry ve faktu, že Slovenská republika byla od počátku konstruována jako národní stát. Maďaři se tak *de facto* stali podnájemníky v zemi, kde žili společně se Slováky dlouhá století (Kusý 1998: 127). Některé autonomistické požadavky Maďarů tak byly jen logickou odpovědí na vytvoření národního státu.

Zásadní zákony umožňující dvojjazyčné názvy obcí, zákon o jméně a příjmení a matriční zákon byly na Slovensku schváleny už v roce 1993, respektive 1994, během devítiměsíčního období vlády Josefa Moravčíka.⁷ Zlom však nastal po návratu Mečiara k moci. V roce 1995 slovenský parlament schválil nový jazykový zákon, který zrušil zákon o úředním jazyku z roku 1990 a významně omezil používání maďarštiny jako úředního jazyka. Po celé volební období navíc nebyl schválen zákon o jazycích národnostních menšin, ačkoliv s jeho existencí počítá článek 34 Ústavy SR. Mečiarův kabinet dokonce navrhoval používání maďarštiny pouze v oblastech s 50% zastoupením maďarské menšiny. V rozporu s Ústavou bylo i několik pokusů omezit menšinové školství, jako například snaha, aby menšinové školy vyučovaly některé

⁷ Úplné znění zákonů viz ÚV SR: *Sekcia ľudských práv a menšín: Menšiny*.

předměty jen ve slovenštině. Antimaďarská rétorika byla vůbec jedním z hlavních rysů mečiarismu. Opoziční proudy, které s touto rétorikou nesouhlasily, byly často obviňovány z antislovakismu (Dufek 2002). Opozice přesto byla úspěšná jen v dílčích problémech, v roce 1997 se jí například povedlo úspěšně napadnout malou část jazykového zákona u Ústavního soudu.

Vztahy slovenské majority s maďarskou menšinou se prakticky normalizovaly až po volbách v roce 1998 a vstupu Strany maďarské koalice do vlády. Dzurindův koaliční kabinet se zasloužil o rychlé schválení Evropské charty regionálních a menšinových jazyků a především přijetí zákona o používání jazyků národnostních menšin (*zákon č. 184/1999 Z.z.*). Výrazně se zvýšila také podpora státu vůči menšinové kultuře a školství.

Postavení maďarské národnostní menšiny na Slovensku je bohužel do značné míry závislé i na úrovni slovensko-maďarských vztahů. Národnostní politika a vztah k menšinám bývá v předvolebním období často jedním z hlavních témat politických kampaní v obou zemích. Menšinová politika byla označována jako jedna z priorit hned několika maďarských vlád. K prudkému zhoršení maďarsko-slovenských vztahů došlo na přelomu století vlivem schválení maďarského krajanského zákona.

Maďarsko na konci 90. let přišlo se zvláštními statuty pro zahraniční Maďary, které jim mimo jiné měly umožnit i vlastnictví zvláštní legitimace, připomínající pas, maďarského krajanského průkazu. Zákon o Maďarech žijících v sousedních zemích, který byl schválen v roce 2001, tedy v roce kdy Slovensko schválilo už zmíněnou Evropskou chartu regionálních a menšinových jazyků, měl poskytovat příslušníkům maďarské menšiny v zahraničí některé výhody v oblasti školství, kultury, ale také v sociálních otázkách, jako je např. právo na a důchodové zabezpečení v Maďarsku. Zákon vyvolal odmítavou reakci u všech sousedů Maďarska, vyjma Rakouska.⁸ Zákon odmítla i Evropská unie, která jej prohlásila za neslučitelný s evropským právem, protože umožňuje diskriminaci na základě etnického původu. Po konzultacích, zejména s Benátskou komisí Rady Evropy, byl maďarský krajanský zákon 23. června 2003 novelizován. Ze zákona byly odstraněny pasáže vztahující se k platnosti normy na území jiných států. V preambuli zákona byla odstraněna věta o „příslušnosti k jednotnému maďarskému národu“ a nahrazena větou o „vazbě k maďarskému kulturnímu dědictví“. (Havlík 2003) Slovenská vláda sice byla nespokojena i s novelizovanou verzí zákona, po vzájemných jednáních ministrů zahraničí však Bratislava vzala na vědomí, že Maďarsko bude na vlastním území poskytovat slevy pro občany Slovenska, kteří studují a vyučují maďarský jazyk nebo se

⁸ Maďarský krajanský zákon se nevztahoval na Maďary žijící v Rakousku z důvodu členství země v Evropské unii.

zabývají maďarskou kulturou. Podobně i zahraniční Slováci mohou čerpat některé výhody na území Slovenské republiky.

Slovensko-maďarské spory opět ožily po volbách v roce 2006, kdy v nové vládě spolu s Ficovou sociální demokracií opět zasedlo i HZDS a Slovenská národní strana. Tato konstelace však zatím neměla výrazný vliv na menšinovou politiku. I přes změnu vlády a odchod Strany maďarské koalice do opozice nenastaly žádné změny v právním postavení menšin. Pouze v roce 2007 došlo ke snížení počtu maďarských a rómských zástupců v Radě vlády SR pro národnosti, které představitelé maďarské menšiny označili za politicky motivované (SNSLP: *Správa o dodržiavani ľudských práv v Slovenskej republike za rok 2007*). Slovenská menšinová politika je naopak v posledních letech kladně hodnocena evropskými i nevládními organizacemi.

K historii existence maďarských stran na Slovensku

V letech 1918–1938 existovalo v Československu několik uzavřených stranických systémů. Podobné strany rozštěpené na klasické ideologicko-politické směry se objevovaly nejen v českém a slovenském jazykovém prostředí, ale také v prostředí sudetoněmeckém a v neposlední řadě i maďarském na jižním Slovensku a Podkarpatské Rusi. Od jiných stranických soustav je dělila pouze jazyková a národně-kulturní bariéra, která během celého období nebyla překonána. Jedinou výjimkou byla Komunistická strana Československa, která jako internacionalistická strana působila na celém území státu.

V menšinovém maďarském stranickém systému byly zastoupeny tři hlavní směry: agrárně-konzervativní směr reprezentovaný Maloroľnickou stranou, přejmenovanou později na Maďarskou národní stranu, socialistický směr zastoupený Maďarskou sociální demokracií a v neposlední řadě klerikální směr, jehož představitelkou byla Maďarská křesťansko-sociální strana.⁹ Jako nejsilnější se postupně vyprofilovala křesťansko-sociální strana. Zpočátku silní maďarští sociální demokraté doplatili, nejvíce ze všech československých sociálních demokracií, na založení KSČ.¹⁰ Oproti volbám v roce 1920, kdy spolu s německými sociálními demokraty získali na Slovensku 100 000 hlasů, v roce 1925 obdrželi pouze přes 5 000 hlasů (Klímek 2000: 262). Všechny tři maďarské strany působily i na Podkarpatské Rusi, kde byly dokonce nejsilnějšími regionálními stranami v nově utvářeném podkarpatoruském stranickém systému.

⁹ Tento název se používal oficiálně v češtině, např. ve volebních ročenkách. Název strany v maďarštině je *Országos keresztény-socialistapárt*, v některých pramenech se překládá také jako křesťansko-socialistická strana. V textu nadále používám název křesťansko-sociální, který je všeobecně užíván v českém prostředí.

¹⁰ Mezi zakladateli KSČ bylo i několik Maďarů. KSČ měla mezi maďarskou menšinou místy až 50% podporu.

Maďarské menšinové strany přes různé zaměření spojoval víceméně negativistický postoj vůči centru.

Volební zákony nutily všechny maďarské strany k účelovému slučování a vytváření koalic. Na celostátní úrovni zpočátku kandidovaly maďarské menšinové strany společně s německými menšinovými stranami.¹¹ Později byla samozřejmostí volební sdružení maďarských stran s německými stranami působícími na Slovensku, jako byla například Spišská německá strana. Ve volbách do československého Národního shromáždění kandidovaly maďarské strany, vyjma sociální demokracie, společně jako Krajinská křesťansko-sociální a maďarská národní strana.¹² Jejich podpora se na celostátní úrovni pohybovala v rozmezí 3,49 % až 4,49 %. Toto volební sdružení tak v průměru obsazovalo 9 křesel v Poslanecké sněmovně a až 6 křesel v Senátu. (ČSÚ: *Volby do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920–1935*)

Silnější postavení měly maďarské strany v rámci samotného Slovenska. Historicky první volby do zemského zastupitelstva v roce 1928 potvrdily jejich stabilní pozici v regionálním systému. Proti parlamentním volbám z roku 1925 dokonce zaznamenaly vyšší voličskou podporu v 61 ze 79 slovenských okresů. Maďarští křesťanští sociálové dokonce získávali i slovenské voliče. Strana se totiž vydávala za slovenskou, čímž zmátla některé nevyzrálé voliče. Strana také dokázala vytěžit maximum ze svého klerikálního programu, když v její prospěch masivně agitovali promaďarští kněží. Na jižním a východním Slovensku se navíc začala projevovat tendence přesunu voličských preferencí v neprospěch československých stran. Ve 13 slovenských okresech měly maďarské strany absolutní převahu. V některých místech se projevil rozpor mezi výsledky sčítání lidu z roku 1921 a faktickým volebním chováním obyvatelstva. Například ve východoslovenských Medzilaborcích se k maďarské národnosti přihlásilo jen necelé 1 % obyvatel, maďarské strany tam však úhrnem získaly 9 % hlasů, což je nepochybně ještě pozůstatek rozsáhlé maďarizace obyvatelstva (Státní úřad statistický 1929).

Volební sdružení Zemské křesťansko-sociální strany a Maďarské národní strany se stalo třetím nejsilnějším politickým blokem na Slovensku (viz tabulka č. 1). Ve slovenském zemském sněmu obsadilo téměř pětinu křesel. Mimo byli pouze menšinoví sociální demokraté. Podpora maďarských stran a jejich volební zisky z předválečného období jsou vyšší než podpora Strany maďarské koalice v současném slovenském stranickém systému.

¹¹ V roce 1920 společně kandidovaly například maďarská a německá křesťansko-sociální strana nebo maďarská a německá sociální demokracie.

¹² Výjimkou byly volby v roce 1925, kdy Maďarská národní strana kandidovala s Německým svazem zemědělců.

Tabulka č. 1. Volby do slovenského zemského zastupitelstva v roce 1928.

<i>Volební sdružení</i>	<i>Volební výsledek</i>	<i>Mandáty</i>	<i>% mandátů</i>
KSČ	14,42 %	5	13,89 %
ČSL	3,31 %	1	2,78 %
a Slovenská národní strana	2,40 %	1	2,78 %
Čsl. sociální demokracie	7,33 %	3	8,33 %
a ČSNS	2,73 %	1	2,78 %
Zemská maďarská strana maloročníků, živnostníků a dělníků	1,03 %	0	-
a Židovská strana	3,42 %	1	2,78 %
Maďarská národní strana	7,89 %	3	8,33 %
a Zemská křesťansko sociální strana	9,17 %	3	8,33 %
Slovenská ľudová strana Hlinkova	24,63 %	9	25,00 %
Republikánská strana,	20,51 %	8	22,22 %
Živnostenská strana	1,17 %	0	-
a Čsl. národní demokracie	1,99 %	1	2,78 %

Zdroj: Státní úřad statistický 1929.

V závěru období První republiky se obě nejsilnější maďarské menšinové strany integrovaly v jedinou. Bez toho už ve všech typech voleb kandidovaly od roku 1929 společně. V roce 1936 se spojily a vytvořily Sjedenou zemskou křesťansko-sociální stranu a Maďarskou národní stranu.

V období slovenské autonomie na konci roku 1938 byl na Slovensku výrazně zredukován stranický systém. Většina politických stran byla zakázána, nebo se musely sloučit s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou v jedinou existující Slovenskou stranu národní jednoty.¹³ Tento systém byl prohlouben ještě po vyhlášení slovenské samostatnosti 14. března 1939, kdy v jednotné straně převážil fašizující proud.

Ve slovenském stranickém systému mohly omezeně fungovat jen dvě menšinové strany – Německá strana na Slovensku (*Deutsche Partei in der Slowakei*) a Maďarská strana na Slovensku (*Szlovenszkei Magyar Párt*). Nebyl to však výraz osvícené národnostní politiky Slovenského státu, nýbrž pouze výsledek tlaku Německa a jeho spojence Maďarska. Obě menšinové strany byly nástupkyněmi dosavadních stran. Většinou působily jako expozitury obou států na Slovensku. Zejména vztah k Maďarsku byl na Slovensku zdrojem neustálého napětí. Většina členů maďarských stran se po Vídeňské arbitráži ocitla na zabraných územích a na Slovensku zůstala jen malá část Maďarů.

Maďarská strana měla zastoupení i ve slovenském sněmu, který byl zvolen ještě jako autonomní sněm 18. prosince 1938. Volby však popíraly jakýkoliv princip poměrného zastoupení. Umožněna byla existence jediné kandidátní listiny, což už na konci roku 1938 dávalo možnost zařadit slovenský politický systém mezi nastupující totalitní systémy (Aron 1993: 137).

¹³ Na Slovensku byla bezprostředně po Mnichovu zakázána činnost KSČ, všech odnoží sociální demokracie a všechny židovské strany.

Do slovenského sněmu bylo zvoleno 63 poslanců. Podle volební matematiky byl jeden poslanecký mandát za každých 20 000 odevzdaných hlasů. Zatímco 60 křesel bylo vyhrazeno pro slovenské poslance, zbývající 3 křesla získala německá a maďarská národnostní menšina v poměru 2:1.¹⁴ Maďarská strana na Slovensku však na rozdíl od Německé strany neměla svého zástupce ve slovenské vládě. Podobně i v Maďarsku působila Strana slovenské národní jednoty.

Po druhé světové válce bylo postavení maďarské menšiny na Slovensku složité. Československá vláda neúspěšně požadovala její odsun do Maďarska. Současně na jižním Slovensku probíhala reslovakizace, kdy se ke slovenské národnosti vynuceně přihlásilo mnoho etnických Maďarů. Podle sčítání lidu z roku 1950 tak klesl počet Maďarů na Slovensku proti roku 1930 o 350 000 (Hunčík 1999: 209). Částečně ale můžeme tento pokles přičíst i válečnými událostem.

Obnovení maďarských stran na Slovensku po roce 1989

Menšinová maďarská protikomunistická opozice se vyvíjela rychleji než některé slovenské opoziční proudy. Bylo to dáno i tím, že demokratizační proces v sousedním Maďarsku byl rychlejší než v Československu. Vlastní politické hnutí vzniklo už 18. listopadu 1989, kdy byla založena Maďarská nezávislá iniciativa (MNI). Ta od počátku spolupracovala se slovenskou obdobou Občanského fóra – Veřejností proti násilí (VPN). Představitelé MNI dokonce zasedali ve vedení VPN. Obě hnutí vytvořila parlamentní koalici ve Federálním shromáždění a Slovenské národní radě a posléze volební koalici v prvních svobodných volbách.

Podobně jako OF a VPN se i MNI začala velmi rychle štěpit. Hlavní štěpící linií byl vztah centra k maďarské národnostní menšině nebo menšinám vůbec. Radikalizaci některých maďarských proudů urychlovala i postupující nacionalizace části slovenské politiky a její rostoucí protimaďarské zaměření (Hunčík 1999: 212). Štěpení Maďarské nezávislé iniciativy začalo už na jaře 1990. Jako první se vydělil proud okolo Miklóse Duraye, který založil vlastní politické hnutí *Együttélés* – Soužití. Duray svůj politickým program úspěšně založil pouze na tématu politické rovnoprávnosti národnostních menšin. Soužití mělo prakticky celostátní charakter, neboť spolupracovalo i s dalšími národnostními menšinami. Maďarský proud však byl, vzhledem k velikosti jiných národnostních menšin v Československu, zcela dominantní.¹⁵

¹⁴ Přesně 50 míst obsadila HSES, 4 mandáty bývalí agrárníci a zbývajících 6 dostali po jednom mandátu zástupci dalších stran integrovaných ve Slovenské straně národní jednoty.

¹⁵ Významnější proudem bylo jen politické hnutí polské národnostní menšiny *Wspólnota*, v klubu *Együttélés* ve Slovenské národní radě zasedal také zástupce ukrajinské menšiny.

Další skupinou, která opustila MNI, byl katolický proud, ze kterého vzešlo Maďarské křesťanskodemokratické hnutí (MKDH). V prostředí maďarské národnostní menšiny na Slovensku tak vykrytalizovalo základní stranické spektrum v mnohém kopírující stranický mikrosystém v meziválečném období – liberální MNI, konzervativní katolické MKDH a nacionalistický *Együttélés*. Podobně jako během období První republiky absentoval v maďarském menšinovém prostředí silný levicový maďarský subjekt. V polovině 90. let sice vznikla Strana maďarských socialistů (dříve Maďarské lidové hnutí za smíření a prosperitu), její podpora však byla mizivá, podobně jako tomu bylo u jiných víceméně marginálních stran, například Maďarské lidové strany. Hlasy maďarských voličů však dostávali slovenští postkomunisté ze Strany demokratické levice a v menší míře i KSS. Ve vedení SDL a v jejím poslaneckém klubu se objevilo hned několik politiků maďarské národnosti. I zde můžeme najít stejnou paralelu s obdobím První republiky a poměrně silnou podporou KSCĀ u maďarských voličů. Ve druhé polovině 90. let však nastal odklon od SDL, který vyvolala politika strany vůči politické reprezentaci maďarské menšiny. SDL například odmítala účast Strany maďarské koalice ve vládě.

Situace z meziválečného období se opakovala i ve volebním chování menšinových stran, které byly opět nuceny uzavírat volební koalici. Maďarská nezávislá iniciativa zůstala v roce 1990 v alianci s VPN. MKDH se spojilo s *Együttélés* v Maďarskou koalici. Vítězem prvních svobodných voleb se na Slovensku stala koalice VPN-MNI, která ve 150 členné Slovenské národní radě získala 48 mandátů. Většina poslanců sice zastupovala slovenskou VPN, díky spojení s ní se ale MNI stala členem vládní koalice. Maďarská koalice dvou odštěpených menšinových stran pak v národní radě získala 14 křesel.¹⁶ Úspěšné byly maďarské strany i ve volbách do Federálního shromáždění.

Maďarská nezávislá iniciativa doplatila na účast ve vládní koalici a podobně jako VPN nepřežila další parlamentní volby. Popularita stran s liberálním politickým programem úměrně klesala s rostoucí popularitou nacionalistických stran a HZDS (Hunčík 1999: 213). Za této situace se dominantní maďarskou politickou silou na Slovensku stala Maďarská koalice složená z *Együttélés* a Maďarského křesťanskodemokratického hnutí (viz tabulka č. 2).¹⁷ MNI nepomohla ani změna názvu na Maďarskou občanskou stranu na začátku roku 1992. Do Národní rady a Federálního shromáždění se dostala pouze Maďarská koalice, která získala podporu většiny

¹⁶ Koalice VPN-MNI získala 29,35 % a Maďarská koalice 8,66 % hlasů (ŠÚ SR: *Výsledky volieb rok 1990: Podiel hlasov pre politické strany vo volbách do SNR v roku 1990*).

¹⁷ V koalici byla zastoupena i Maďarská lidová strana, která vznikla v roce 1991. Její podíl byl však zanedbatelný.

voliců maďarské národnosti.¹⁸ Dohromady získaly maďarské strany 299 574 hlasů, což je 9,71 % hlasů (ŠÚ SR: *Výsledky volieb rok 1992: Počet platných hlasov*). Nahlédneme-li pro srovnání do výsledků sčítání lidu na Slovensku v roce 1991, zjistíme, že na Slovensku žilo 567 296 Maďarů, tj. 10,6 % obyvatel Slovenska (ŠÚ SR: *Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti – 2001, 1991*). Poměr hlasů odevzdaných pro maďarské strany je tak v přímé úměře k poměru Maďarů žijících na Slovensku. V okresech Dunajská Streda a Komárno získala Maďarská koalice dokonce přes 50 % hlasů. Součet hlasů pro maďarské strany pak v Dunajské Strede dokonce činil 83,23 %. (ŠÚ SR: *Výsledky volieb rok 1992: Počet platných hlasov*) Opět zde platí přímá úměra hlasů pro maďarské strany k počtu obyvatel maďarské národnosti. V Dunajské Strede žije 87,2 % obyvatel maďarské národnosti, v Komárnu 72,3 % (ŠÚ SR: *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov: Preddefinované tabuľky*).

Tabulka č. 2. Volby do Slovenské národní rady v roce 1992.

<i>Politická strana alebo koalícia</i>	<i>Volebný výsledok</i>	<i>Počet mandátů</i>	<i>Mandáty v %</i>
Hnutí za demokratické Slovensko	37,26 %	74	49,33 %
Strana demokratické levice	14,70 %	29	19,66 %
Křesťanskodemokratické hnutí	8,89 %	18	12,00 %
Slovenská národní strana	7,93 %	15	10,00 %
Maďarská koalice	7,42 %	14	9,33 %
Maďarská občanská strana	2,29 %	-	-

Zdroj: ŠÚ SR: *Výsledky volieb rok 1992*.

Volební výsledky z počátku 90. let ukazují, že maďarské strany oslovují pouze voliče maďarské národnosti. Tento fakt spojený ještě s nutností překonat 5% volební klauzuli nutil všechny strany k mnohem větší integraci. Maďarská občanská strana se do slovenského parlamentu nedostala vůbec a Maďarská koalice jen o několik desetin procenta překonala volební práh pro koalici.

V roce 1992 tak maďarské strany naposledy kandidovaly odděleně. O dva roky později byla v mimořádných parlamentních volbách členem Maďarské koalice už také Maďarská občanská strana. Koalice získala 10,18 % hlasů a 17 mandátů, což znamená výsledek lepší o 3 křesla (ŠÚ SR: *Volby do NR SR 1994: Súhrnné výsledky hlasovania*). Maďarská koalice se dokonce stala třetím nejsilnějším politickým subjektem na Slovensku.

Přesto se nedá hovořit o názorové jednotě celé Maďarské koalice. Nejradiálnějším bylo stále křídlo Miklóse Duraye z *Együttéles*, který se v očích slovenských národovců stal zosobněním údajného maďarského separatismu. Duray se aktivně zúčastňoval i politického života v Maďarsku, kde se ve volební kampani výrazně angažoval na straně vládnoucího Maďarského

¹⁸ Díky přepočtu hlasů se do Sněmovny lidu dostal za *Együttéles* i představitel polské národnostní menšiny Stanislav Gawlik žijící na Těšínsku.

demokratického fóra. Zbývající dvě strany se od Durayových aktivit distancovaly. Na druhé straně napětí vyvolávala i Mečiarova vláda, která ve vztahu k maďarské národnostní menšině zaujala konfrontační postoj.

Integrace maďarských stran do Strany maďarské koalice

K prohloubení integrace maďarských stran přispěla účelová změna slovenského volebního zákona v roce 1998. Jeho podstata spočívala ve zrušení dosavadních čtyř volebních krajů a vytvoření jednoho celostátního slovenského volebního obvodu. Výrazně tím byla potlačena možnost udělování preferenčních hlasů, což na druhou stranu posílilo pozici stranických sekretariátů (Kryštofik 2001).

Výrazně likvidační dopad však volební zákon mohl mít pro jakékoliv koalice. Jeho ustanovení týkající se volebních koalic totiž popíralo smysl jejich utváření, když po každé straně sdružené v koalici požadovalo překročení pětiprocentního volebního prahu.¹⁹ Tato účelová změna volebního systému měla zásadní dopad na slovenský stranický systém. Oproti volbám v roce 1994 se sice snížil počet politických seskupení ve slovenském parlamentu jen o jedno, zejména v protimečiarovském táboře ale byla zahájena integrace politických stran, která pokračovala i v dalších letech.

Maďarské strany volební zákon ohrožoval nejvíce. Nedalo se předpokládat, že všechny části Maďarské koalice – *Együttéles*, MKDH a MOS získají přes 5 % hlasů. Všechny tři strany proto 22. května vytvořily novou Stranu maďarské koalice (SMK).²⁰ Maďarské strany k tomuto kroku sice donutil volební zákon, nicméně o nutnosti větší integrace se diskutovalo už od počátku 90. let. Někteří představitelé maďarské reprezentace tak dokonce chápali nový volební zákon jakou historickou šanci na vytvoření „maďarské jednoty“ (Sándor 1999: 52). SMK sama sebe definovala jako pravicovou stranu reprezentující zájmy maďarské menšiny ve Slovenské republice. Ačkoliv po vzniku nového politického subjektu dosavadní maďarské strany oficiálně zanikly, uvnitř strany existovalo několik názorových proudů a platform vycházejících z původních stran. Především křesťansko-konzervativně-lidová platforma a občansko-liberální platforma (Mesežnikov 1998). I po vzniku SMK bylo viditelné radikálnější křídlo Miklóse Duraye, který byl dva roky dokonce čestným předsedou SMK. Úřadujícím předsedou byl ale zvolen umírněný dosavadní šéf MKDH Béla Bugár.

¹⁹ Volební zákon byl kromě Maďarské koalice zaměřen především proti Slovenské demokratické koalici složené z pěti opozičních stran – Křesťansko-demokratického hnutí, Demokratické unie, Demokratické strany, Sociálně demokratické strany Slovenska a Strany zelených Slovenska.

²⁰ Datum registrace strany, ustavující sjezd se uskutečnil až 21. června 1998 v Dunajské Stredě.

Prosazování zájmů maďarské menšiny bylo jediným programovým cílem SMK. Prioritou pak bylo schválení jazykového zákona, který by zaručoval i používání menšinových jazyků. Řešení problémů maďarské menšiny přitom strana spatřovala v celkové decentralizaci a demokratizaci státu.

Volební rok 1998 byl pro Stranu maďarské koalice zlomový. Strana zaznamenala sice menší volební výsledek než v předchozích letech: se ziskem 9,12 % hlasů obsadila 15 mandátů, tedy o dva méně, získala přitom ale 14 000 nových voličů oproti volbám před čtyřmi lety (ŠÚ SR: *Prehľad výsledkov volieb do NR SR 1998 v tabulárnej forme*). Procentuelně menší zastoupení je dáno faktem, že k volbám tentokrát přišlo více slovenských voličů. SMK se však stala členem slovenské vládní koalice. Předseda SMK Béla Bugár tento krok dokonce označil za nastoupení cesty historického smíření mezi Slováky a Maďary žijícími na Slovensku (Mesežnikov, Ivantýšyn 1999: 91). Nová slovenská vláda sice byla účelovým slepencem protimečiarovské opozice, kde se kromě Maďarů a slovenských pravicových stran objevili i slovenští postkomunisté, SMK však se svými třemi ministry patřila k jejím největším oporám. Maďarské strany byly přitom součástí vládní koalice už na počátku 90. let a parlamentní podporu poskytovaly i vládám Jána Čarnogurského a Jozefa Moravčíka.

Konfliktní vztahy měla SMK pouze s postkomunisty. S dalšími koaličními stranami se střetávala pouze v programových otázkách menšinové politiky. V březnu 1999 například maďarští poslanci zablokovali jednání Národní rady kvůli nedodržení slibu o výši státních dotací pro menšinovou kulturu. Stejně konfliktní bylo i projednávání jazykového zákona, pro který SMK nakonec vůbec nehlasovala.

Strana maďarské koalice také v rámci územněsprávní reformy neúspěšně navrhovala vytvoření jihoslovenského vyššího samosprávného celku – Komárňanské župy. Maďaři dokonce splněním svých požadavků začali podmiňovat svoji další účast ve vládě. Existence župy s většinovým obyvatelstvem maďarské národnosti však byla nepřijatelná pro všechny slovenské politické strany, které se nakonec dohodly na existenci 8 samosprávných krajů.²¹ Jak už jsem uvedl výše, nejvíce obyvatel maďarské národnosti žije v Nitranském kraji (27,6 %) a v kraji Trnavském (23,7 %). Na druhé straně zanedbatelný počet Maďarů žije v kraji Trenčinském a Žilinském. (ŠÚ SR: *Bývajúce obyvateľ'stvo podľa národnosti – 2001, 1991*) V prvních krajských volbách v roce 2001 se i přesto SMK nebývale dařilo, když téměř ovládla Nitranský kraj. Maďarská strana tam získala 60 % všech křesel, přičemž ve třech okresech (Komárno, Šaľa

²¹ Bratislavský, Trnavský, Žilinský, Trenčinský, Banskobystrický, Nitranský, Prešovský a Košický kraj.

a Nové Zámky) získala dokonce všechny mandáty (ŠÚ SR: *Vol'by do orgánov samosprávnych krajov 2001: Zloženie zastupiteľstva v Nitrianskom samosprávnom kraji*).

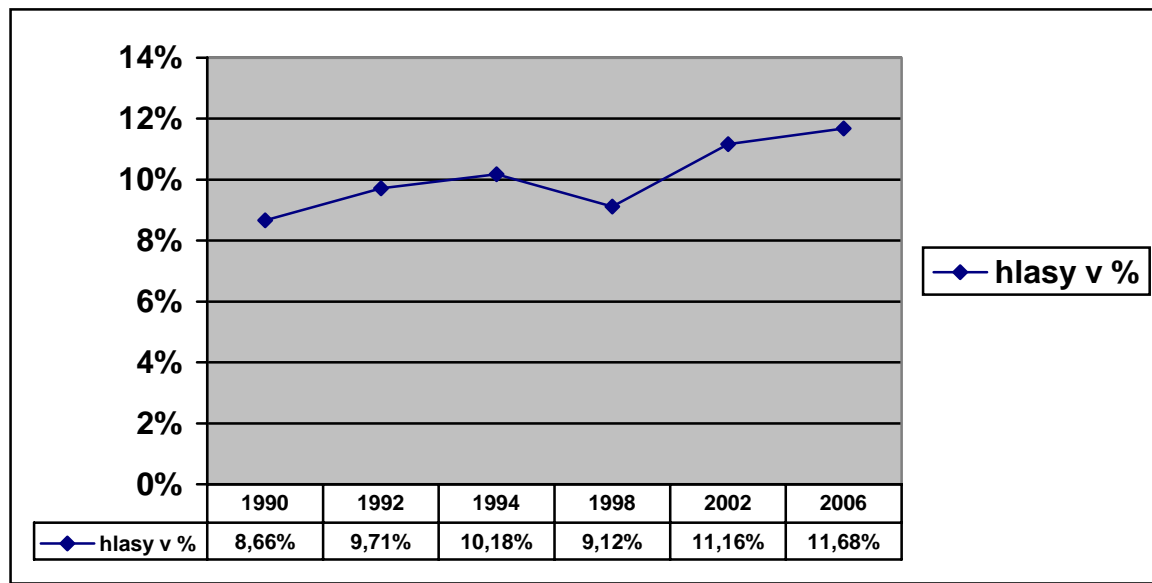
SMK zůstala ve vládní koalici i po volbách v roce 2002, kdy zaznamenala svůj historicky nejlepší výsledek – 11,16 % hlasů a 20 poslaneckých křesel (ŠÚ SR: *Vol'by do NR SR 2002*). Tentokrát byla sestavena pravostředová koalice, kde Strana maďarské koalice získala pět křesel včetně ministerstva školství. V oblasti školství také SMK slavila svůj největší úspěch, když se jí podařilo prosadit založení maďarské univerzity v Komárně. Už v lednu 2001 doporučila slovenská vláda vytvoření samostatné Fakulty středoevropských studií Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře, na níž by se připravovali budoucí učitelé pro maďarské školy.²² Požadavek SMK na vytvoření celé univerzity byl vyslyšen 17. ledna 2004, kdy byla v Komárně slavnostně otevřena Univerzita Jánosa Selyeho. Výuka probíhá ve slovenském a maďarském jazyce a na financování školy se kromě slovenské vlády podílí maďarská vláda a Evropská unie (*Univerzita J. Selyeho*). Škola však měla od počátku problémy s akreditací kvůli odbornému obsazení některých oborů. Dnes má tři fakulty: ekonomickou, pedagogickou a teologickou.

Strana maďarské koalice potvrdila v několika typech voleb, že má pevné místo ve slovenském stranickém systému. Jak vyplývá z grafu č. 1, od integrace v roce 1998 vykazuje stabilní volební výsledky pohybující se nad 10 %. Její další růst je ale zřejmě nemožný, neboť se zaměřuje pouze na maďarskou národnostní menšinu. Na druhou stranu tento elektorát se jí daří velmi dobře oslovovat. Pozici SMK by tak v budoucnu mohlo ohrozit jen vnitrostranické štěpení.

SMK se svým pevným elektorátem také vydělává na postupně klesající volební účasti na Slovensku. Zatímco v roce 1998 přišlo ke slovenským parlamentním volbám 84,24 % voličů a výsledek strany činil 9,12 %, v roce 2006 volilo SMK při rekordně nízké volební účasti 54,67 % rekordních 11,68 % voličů (ŠÚ SR: *Parlamentné vol'by*). Strana maďarské koalice přitom v roce 2006 ztratila oproti roku 2002 více než 50 000 voličů. Například v Galantě, kde získala 45,59 % hlasů, ztratila necelé 3 000 voličů. (ŠÚ SR: *Vol'by NR SR 2006: Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany*) Jiné slovenské strany, s výjimkou Smeru, však ztrácejí voliče ještě ve větší míře. Na rozdíl od SMK se však nemohou spolehnout na většinovou podporu tak silné menšiny. Stále však platí, že SMK je bez jakýchkoliv šancí na úspěch hned ve třech slovenských krajích.

²² Fakulta vznikla 11. listopadu 2003, od začátku však měla obsazené všechny ročníky, neboť na fakultu přešla většina studentů maďarských oborů, které se na univerzitě doposud vyučovaly. Učitelé pro maďarské menšinové školy se připravovali i na Univerzitě Komenského v Bratislavě.

Graf č. 1. Vývoj podpory maďarských stran ve volbách do Národní rady SR.²³

Zdroj: ŠÚ SR: *Parlamentné voľby*.

Možný rozpad a štěpení SMK

Dva roky po rekordním volebním úspěchu SMK paradoxně řeší největší vnitrostranický konflikt a čelí možnému štěpení. Vnitrostranické šarvátky odstartovala výměna předsedů strany, kdy na loňském dubnovém sjezdu po devíti letech nahradila Bélu Bugára dvojka SMK Pál Csáky. Mužem v pozadí této výměny je podle řady slovenských médií bývalý šéf *Együttéles* a místopředseda SMK pro strategii Miklós Duray. Nahrazení Bugára bylo pro mnohé nečekané. Vždyť ještě měsíc před sjezdem neměl protikandidáta, i když se o možné Csákyho kandidatuře spekulovalo (Pravda 2007). Csáky nakonec porazil Bugára rozdílem 14 hlasů. Při analýze důvodů nespokojenosti v SMK je důležité sledovat vývoj i v dalších stranách bývalé slovenské koalice. Všechny se vyrovnávají s volebním neúspěchem a ani předseda KDĽ Hrušovský a šéf SDKU, bývalý premiér Dzurinda nemají pevnou pozici. Bugár tak jako první doplatil na neúspěch bývalé vládní koalice a další lídři jej budou zřejmě jen následovat. Bugárova SMK přitom byla nejstabilnějším prvkem bývalé vládní sestavy. Jeho popularita na Slovensku i mezi samotnými Slováky mu ale pravděpodobně ubírala body ve vlastní straně. Vždyť i sám Csáky ve svém předvolebním projevu argumentoval tím, že je paradoxní, aby byl předseda maďarské strany více oblíbený u Slováků než u Maďarů (Duhan 2007).

Výměna šéfa SMK se také pravděpodobně stala reakcí na novou situaci na Slovensku, kdy Ficův Smer vládne se Slotovými nacionalisty a část SMK očekává, že podobně jako v éře

²³ V grafu jsou pro rok 1992 sečteny hlasy Maďarské koalice a MOS, které kandidovaly odděleně.

Vladimíra Mečiara bude „maďarská karta“ dominovat slovenské politice. Durayovo křídlo v SMK tak využilo této situace a nespokojenosti některých straníků se situací v SMK, kdy byl Bugár dokonce obviněn z klientelismu, a v tichosti připravilo jeho výměnu.

Stranu tato volba však natolik rozštěpila, že část členů SMK nevylučuje ani založení strany nové. Slovenská výzkumná agentura Focus v prosinci 2007 provedla mezi příslušníky maďarské menšiny sociologický průzkum, kde byla jednou z otázek i hypotetická podpora nové maďarské menšinové straně. Podle tohoto průzkumu by 50,9 % oslovených slovenských Maďarů volilo novou maďarskou stranu v čele s Bélou Bugárem a jen 18 % by dalo přednost Csákyho SMK (Agentúra Focus 2007a). Dlužno však dodat, že Bugár v reakci na průzkum založení nové strany popřel (SME 2007d). SMK se zatím utápí ve vnitrostranických šarvátkách a vzájemném osočování. Proti Csákymu se postavila část jeho poslanců, která by uvítala Bugárův návrat. Jeho čas ve vysoké politice se ale pomalu krátí. Ještě před sjezdem SMK totiž prohlásil, že nejpozději v roce 2010 v politice skončí (Daniš 2008).

Z výzkumu agentury Focus vyplývá i několik zajímavých skutečností, které charakterizují volební chování maďarské menšiny. Většina slovenských Maďarů sama sebe zařazuje do politického středu (71,4 %), zřetelně k levici se hlásí pouze 4,5 % dotázaných, ačkoliv slovenští Maďaři v minulosti podporovali levici a v menšinovém prostředí existuje vysoká podpora větší ingerenci státu v řadě oblastí. Většina oslovených preferuje Stranu maďarské koalice (62,5 %). Ze slovenských stran má silnější podporu jen sociálně-demokratický Smer (6,7 %) a Dzurindova SDKU (4,7 %). (Agentúra Focus 2007a)

SMK v současnosti názorově rozděluje i postup v řešení otázek spojených s postavením maďarské národnostní menšiny na Slovensku. Bezprostředně po volbě nového vedení strany oprášil Miklós Duray svůj požadavek autonomie slovenských Maďarů. Jakákoliv zmínka o autonomii přitom vyvolává emoce na celé slovenské politické scéně. Razantnější vyjádření lze častěji slyšet i z liberálního křídla strany. Další z místopředsedů SMK József Berényi tak v tisku přirovnal možnou autonomii slovenských Maďarů k postavení Katalánska ve Španělsku nebo Alandských ostrovů ve Finsku. Potřebu větších práv pro maďarskou menšinu přitom Berényi zdůvodnil obavami, že vlivem asimilace a emigrace může výrazně klesnout počet slovenských Maďarů. (SME 2007b)

Faktem ovšem zůstává, že se SMK zatím vždy distancovala od otevřeně radikálních požadavků. Jako příklad lze uvést existenci občanského sdružení Jižní rada za sebeurčení, jejíž předseda János Bóza hodlá dokonce sbírat podpisy za referendum o autonomii v jižních částech Slovenska (SME 2007b). V dalších požadavcích je však strana rozdělená a nemá jednotný názor. Část SMK stačí kulturní autonomie, část začíná hovořit například o autonomii církevní.

Naposledy to byl předseda SMK Csáky, který pro maďarské katolíky požadoval vlastního maďarského biskupa (SME 2007a). Daleko častěji jsou slyšet i další menšinové nevládní organizace. Společné zájmy jižního Slovenska a jeho obyvatel má například hájit Sdružení měst a obcí jižního Slovenska, které se pokouší vytvořit poslanec SMK Zsolt Simon (24 hodin 2008).

Jakoukoliv další možnou radikalizaci však může brzdit vývoj a kvalita slovensko-maďarských vztahů. Čas od času sice na maďarské politické scéně zazní protislovenský výpad týkající se především otázky legitimacy Benešových dekretů, představitelé obou zemí ale potvrzují dobré vzájemné vztahy. Maďarští socialisté Ference Gyurcsánye neudržují se zahraničními Maďary takové vztahy jako konkurenční Fidesz²⁴. Na druhou stranu se dá očekávat, že Fidesz po příštích maďarských parlamentních volbách socialisty nahradí, což bude mít vliv na maďarsko-slovenské vztahy. SMK by ráda sehrála významnější roli ve vzájemných vztazích obou zemí. V září 2007 vypracovala návrh deklarace mezi Národní radou Slovenské republiky a Národním shromážděním Maďarské republiky, která měla být podepsána v den 60. výročí deportací Maďarů a byla by výrazem vzájemné omluvy za minulost.²⁵ Slovenské politické strany však text deklarace odmítly. Do podobného sporu se SMK dostala s dalšími slovenskými stranami například i v otázce uznání Kosova. Strana je na rozdíl od jiných zastáncem jeho uznání.

Vnitrostranický vývoj v SMK se odrazil v pádu stranických a volebních preferencí. Podle Ústavu pro výzkum veřejného mínění by stranu v říjnu 2007 dokonce volilo jen 7,2 % lidí (SME 2007c). Agentura Focus o měsíc později vykazala SMK podporu 9,5 % (Agentúra FOCUS 2007b). Riziko volebního neúspěchu proto může být také jedním z faktorů, který bude brzdit možný rozpad a štěpení Strany maďarské koalice. SMK však chybí výrazní politici. I oponenti současného vedení nemají za charismatického Bugára náhradu. Bývalý předseda strany vyrostl v politika evropského rozměru, který by se mohl stát i slovenským premiérem. Nezbyvá než souhlasit s názorem Martina Šimečky, že Bugár má v slovenském politickém prostředí jeden výrazný handicap – je Maďar (Šimečka 2007).

Závěr

Ačkoliv byly v minulosti vztahy mezi majoritním slovenským národem a maďarskou menšinou vypjaté, je nepravděpodobné, že by v budoucnu mohly tyto vztahy vyústit v etnický konflikt (Dufek 2002). Slovensko-maďarské vztahy se nepodobají Balkánu. Střetávání slovenského a maďarského nacionalismu má své zdroje v dlouho neřešených historických

²⁴ Svaz mladých demokratů – hlavní maďarská opoziční síla – byl ve vládě v letech 1998–2002, jejím předsedou je bývalý premiér Viktor Orbán.

²⁵ K textu deklarace viz Strana maďarskej koalície 2007.

sporech. K výbuchu nacionalismu pak také došlo pod vlivem pádu komunistických režimů, který řadu problémů na několik desítek let zakonzervoval. To se týká nejen velkomadžarského nacionalismu, ale především nacionalismu slovenského.

Velikost maďarské menšiny na Slovensku je vzhledem k velikosti národnostních menšin v sousedních zemích značná. Na rozdíl od sousedních zemí má tak maďarská menšina daleko větší možnosti politické seberealizace. Vždyť například německá menšina v Polsku musí mít ze zákona garantované dva poslance Sejmu. Polská menšina v České republice nemá svého zástupce v parlamentu, ani na krajské úrovni. Maďaři díky svému 10% podílu na slovenské populaci pravidelně obsazují minimálně desetinu mandátů ve slovenském parlamentu.

Na podobu maďarského stranického subsystému má vliv volební zákonodárství. To nutí, podobně jako v meziválečném období, menšinové strany ke koaliční spolupráci a integraci. Aliance nebo dokonce slučování podobně zaměřených menšinových a majoritních stran nepřipadá v úvahu. V období První republiky byly takto schopny spolupracovat jen německé a maďarské strany. Podobně v závěru federativního státu vytvořily koalici Soužití všechny národnostní menšiny v Československu, viditelní v ní ale byli pouze Maďaři a částečně Poláci.²⁶

Volební koalice slovenských a maďarských stran byla realizována pouze jednou, a to v případě Veřejnosti proti násilí v roce 1990. Maďarská občanská strana však v dalších volbách doplatila na rozpad VPN a do parlamentu zvolena nebyla. Volební rok 1992 byl také posledním, kdy maďarské strany kandidovaly odděleně. Od tohoto roku jim také, s výjimkou roku 1998, viditelně rostou volební výsledky. Strana maďarské koalice vydělává na postupně se snižující volební účasti. S pevným voličským jádrem jí odliv voličů neohrožuje v takové míře jako jiné slovenské strany.

SMK má tak pevné místo na slovenské politické scéně, které může ohrozit jen vlastní štěpení a rozpad strany. Ačkoliv se tato menšinová strana skládá minimálně ze tří bývalých stran, nikdy nebyla patrná snaha obnovit činnost bývalých stran a SMK vystupuje jako jeden celek. Na prezentaci SMK v médiích je sice znát existence několika názorových proudů uvnitř strany, ani ty však doposud neohrožovaly její jednotu. Představitelé SMK jsou si dobře vědomi faktu, že při štěpení volebních hlasů pro maďarské strany by jednotlivé frakce mohly mít vážný problém s překonáním volebního prahu. Činnost frakcí naopak může být jednotné menšinové straně za jistých podmínek i prospěšná, neboť nahrazuje opozici a do jisté míry může zachytávat hlasy maďarských voličů, pro které by jinak část strany byla z programových nebo osobních důvodů

²⁶ Jak už bylo uvedeno výše, maďarské *Együttélés* umožnilo představitelům polské menšiny kandidovat do Sněmovny lidu FS na Slovensku.

nevolitelná. SMK tedy pravděpodobně i v budoucnu zůstane jediným relevantním představitelem maďarské národnostní menšiny na Slovensku.

Literatura

- Aron, Raymond (1993): *Demokracie a totalitarismus*, Brno, Atlantis.
- Barša, Pavel – Strmiska, Maxmilián (1999): *Národní stát a etnický konflikt*, Brno, CDK.
- Dufek, Pavel (2002): Maďarská menšina na Slovensku. Pokus o aplikaci vybraných teorií nacionalismu, *Středoevropské politické studie*, roč. IV, č. 2-3, on-line text <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=45>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Hunčík, Peter (1999): Maďarská menšina ve Slovenské republice, in: Ivan Gabal a kol. (1999): *Etnické menšiny ve střední Evropě, konflikt nebo integrace*, Praha, G plus G.
- Irmanová, Eva (2002): Postavení maďarské menšiny na Slovensku po roce 1945 – mezinárodní souvislosti, in: *Česko-slovenská historická ročenka 2002*, Brno, Masarykova univerzita.
- Klimek, Antonín (2000): *Velké dějiny země Koruny české, svazek XIII, 1918–1929*, Praha – Litomyšl, Paseka.
- Kopeček, Lubomír (2003): Coexistencia – Soužití a politická reprezentace polské menšiny na Těšínsku, *Středoevropské politické studie*, roč. V, č. 2-3, on-line text <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=169>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Kryštofík, Matuš (2001): Volebný systém do Národnej rady Slovenskej republiky, *Středoevropské politické studie*, roč. III, č. 4, on-line text <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=65>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Kusý, Miroslav (1998): *Čo s našimi Maďarmi? Štúdie a reflexie*, Bratislava, Kalligram.
- Lipták, Lubomír (1992): *Politické strany na Slovensku 1860–1989*, Bratislava, Archa.
- Lipták, Lubomír (1999): *Storočie dlhšie ako sto rokov: o dejinách a historiografii*, Bratislava, Kalligram.
- Mesežnikov, Grigorij – Ivantyšin Michal (1999): *Slovensko 1998–1999. Súhrnná správa o stave spoločnosti*, Bratislava, IVO.
- Mesežnikov, Grigorij (1998): *Volby 1998. Analýza volebných programov politických strán a hnutí*, Bratislava.
- Nižňanský, Eduard (1998): Volby do Snemu Slovenskej krajiny v roku 1938, *Studia historica Nitriensia*, VII/1998, Nitra.
- Sándor, Eleonóra (1999): Politické strany maďarskej národnostnej menšiny vo voľbách 1998, in: Martin Bútora – Grigorij Mesežnikov – Zora Bútorová (1999): *Kto? Prečo? Ako? Slovenské voľby '98*, Bratislava, IVO.
- Státní úřad statistický (1929): *Volby do zemských zastupitelstev roku 1928*, Praha.
- Svoboda, Jindřich (2000): Slovenská vládní koalice: její typová charakteristika, *Středoevropské politické studie*, roč. II, č. 2, on-line text <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=127>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Urubek, Tomáš (1999): Význam a postavení národně orientovaných politických subjektů v současném slovenském stranicko-politickém systému, in: Břetislav Dančák – Petr Fiala (1999): *Nacionalistické politické strany v Evropě*, Brno, MPÚ.
- Zudová-Lešková, Zdena (1993): Slovensko v druhej republice, in: *Sborník Z druhej republiky II.*, Praha, Historický ústav.

Internetové zdroje

- 24 hodin (2008): *Simon chce nové združenie miest a obcí južného Slovenska*, 24 hodin, 11. 3. 2008, on-line text <<http://www.24hod.sk/clanok-49697-Simon-chce-nove-zdruzenie-miest-a-obci-juzneho-Slovenska.html>>. [cit. 31. 5. 2008]
- 24 hodin, on-line zdroj <<http://www.24hod.sk/>>. [cit. 31. 5. 2008]
- Agentúra Focus (2007a): *Základné výsledky z prieskumu – Južné Slovensko*, on-line text <http://www.focus-research.sk/files/74_Prieskum_Juzne%20Slovensko.pdf>. [cit. 20. 1. 2008]
- Agentúra Focus (2007b): *Press Release*, on-line text <http://www.focus-research.sk/files/71_Preferencie%20politickych%20stran_%20november2007.pdf>. [cit. 20. 1. 2008]
- Agentúra Focus, on-line zdroj <<http://www.focus-research.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Aktuálně (2007): *Slovenští Maďaři: Chceme odškodné za Benešovy dekrety*, Aktuálně, 6. 8. 2007, on-line text <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=481367>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Aktuálně, on-line zdroj <<http://aktualne.centrum.cz/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti – 2001, 1991, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/SODB/Tabulky/tab11.pdf>. [cit. 20. 1. 2008]
- CS magazín, on-line zdroj <<http://www.cs-magazin.com/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Český rozhlas, on-line zdroj <<http://www.rozhlas.cz/portal/portal/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Daniš, Dag (2008): *Bugarov Dar*, Pravda, 13. 5. 2008, on-line text <http://spravy.pravda.sk/bugarov-dar-cxi-/sk-komentare.asp?c=A080513_074432_sk-komentare_p23>. [cit. 31. 5. 2008]
- Duhan, Peter (2007): *Komu prospěl palácový převrat ve slovenské straně maďarské koalice?*, Český rozhlas, 5. 4. 2007, on-line text <http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/335330>. [cit. 20. 1. 2008]
- Hospodárske noviny, on-line zdroj <<http://www.hnonline.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Infobanka ČTK, on-line zdroj <<http://ib.ctk.cz/infobanka/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Kern, Miroslav (2007): *Maďari zvažujú novú stranu*, SME, 28. 8. 2007, on-line text <<http://www.sme.sk/c/3459417/Madari-zvazuju-novu-stranu.html>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Kuchyňová, Zdeňka (2002): *Výběr témat, kterým se věnují české deníky*, Český rozhlas, 21. 2. 2002, on-line text <<http://www.radio.cz/cz/clanek/24268>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Nezamestnanosť 1998–2007, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1801>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Nezamestnanosť, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=184>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Obyvateľstvo podľa národnosti a podľa materského jazyka a pohlaví, Český statistický úřad, on-line zdroj <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002EFA23/\\$File/41320506.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002EFA23/$File/41320506.pdf)>. [cit. 20. 1. 2008]
- Parlamentné voľby, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4490>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Pravda (2007): *Bugar nemá v SMK protikandidáta*, Pravda, 24. 2. 2007, on-line text <http://spravy.pravda.sk/bugar-nema-v-smk-protikandidata-d3e-/sk_domace.asp?c=A070224_173557_sk_domace_p04>. [cit. 20. 1. 2008]
- Pravda, on-line zdroj <<http://www.pravda.sk/>>. [cit. 31. 5. 2008]

- Prehľad výsledkov volieb do NR SR 1998 v tabulárnej forme*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.statistics.sk/volby98/results/tabs.htm>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Sčítanie obyvateľov, domov a bytov: Preddefinované tabuľky*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=7059>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Sčítanie obyvateľov, domov a bytov*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=2205>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Sekcia ľudských práv a menšín: Mensíny*, Úrad vlády Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=469>>. [cit. 20. 1. 2008]
- SME (2007a): *Csáky chce, aby maďarskí katolíci mali svojho biskupa*, SME 12. 1. 2008, on-line text <<http://www.sme.sk/c/3674864/Csaky-chce-aby-madarski-katolici-mali-svojho-biskupa.html>>. [cit. 20. 1. 2008]
- SME (2007b): *SMK diskutuje, či bude chcieť autonómiu*, SME, 18. 7. 2007, on-line text <<http://www.sme.sk/c/3400488/SMK-diskutuje-ci-bude-chciet-autonomiu.html>>. [cit. 20. 1. 2008]
- SME (2007c): *V októbri by občania najčastejšie volili Smer-SD*, SME, 17. 10. 2007, on-line text <<http://www.sme.sk/c/3541171/V-oktobri-by-obcania-najcastejsie-volili-Smer-SD.html>>. [cit. 20. 1. 2008]
- SME (2007d): *Bugarova strana má šancu*, SME, 7. 12. 2007, on-line text <<http://www.sme.sk/c/3624844/bugarova-strana-ma-sancu.html>>. [cit. 20. 1. 2008]
- SME, on-line zdroj <<http://www.sme.sk>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Správa o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike za rok 2007*, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava 2008, on-line text <[http://www.snsnp.sk/rs/snsnp_rs.nsf/0/f048c56cb73e748bc1256fc600380c2f/\\$FILE/Sprava%20LP%202007%20-%20Final.doc](http://www.snsnp.sk/rs/snsnp_rs.nsf/0/f048c56cb73e748bc1256fc600380c2f/$FILE/Sprava%20LP%202007%20-%20Final.doc)>. [cit. 31. 5. 2008]
- Strana maďarskej koalície (2007): *Spoločne, úprimne – Základné tézy spoločnej deklarácie*, on-line text <http://www.smk.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=35>. [cit. 20. 1. 2008]
- Strana maďarskej koalície*, on-line zdroj <<http://www.smk.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Šimečka, Martin M. (2007): *Špatný víkend*, CS magazín, květen 2007, on-line text <<http://www.cs-magazin.com/template/print.php?article=articles/cs070564.htm>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Univerzita J. Selyeho, on-line zdroj <<http://www.selyeuni.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, on-line zdroj <<http://www.ukf.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Úrad vlády Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.vlada.gov.sk/>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volby do NR SR 1994: Súhrnné výsledky hlasovania*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.statistics.sk/volby98/1994/volby21.htm>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volby do NR SR 2002*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.statistics.sk/volby2002/webdata/vysledky.htm>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volby do orgánov samosprávnych krajov 2001: Zloženie zastupiteľstva v Nitrianskom samosprávnom kraji*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://www.statistics.sk/volby01/webdata/slov/nitra/10nit.htm>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volby NR SR 2006: Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://www.statistics.sk/nrsr_2006/slov/obvod/results/tab3.jsp>. [cit. 20. 1. 2008]

- Volby NR SR 2006: Výsledky volieb*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://www.statistics.sk/nrsr_2006/slov/index.jsp?subP=v>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volby do Poslanecké sněmovny Národního sborů ČSR 1920–1935*, Český statistický úřad, on-line zdroj <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005E7C52/\\$File/4219rr_1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005E7C52/$File/4219rr_1.pdf)>. [cit. 20. 1. 2008]
- Volebná štatistika*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=30>>. [cit. 20. 1. 2008]
- Výsledky volieb rok 1990: Podiel hlasov pre politické strany vo volbách do SNR v roku 1990*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://www.statistics.sk/webdata/_slov/volby/volby90/php90.htm>. [cit. 20. 1. 2008]
- Výsledky volieb rok 1992*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://www.statistics.sk/webdata/_slov/volby/volby92/uvod92.htm>. [cit. 20. 1. 2008]
- Výsledky volieb rok 1992: Počet platných hlasov*, Štatistický úrad Slovenskej republiky, on-line zdroj <http://www.statistics.sk/webdata/_slov/volby/volby92/pph92.htm>. [cit. 20. 1. 2008]
- Zákon č. 184/1999 Z.z., o používaní jazykov národnostných menšín*, on-line text <<http://www.mensiny.vlada.gov.sk/data/files/418.doc>>. [cit. 20. 1. 2008]